

Postanowienie z dnia 24 sierpnia 2005 r., II CK 41/05

W sprawach wymienionych w art. 108 ust. 5 ustawy z dnia 4 lutego 1994 r. o prawie autorskim i prawach pokrewnych (jedn. tekst: Dz.U. z 2000 r. Nr 80, poz. 904 ze zm.), należących do kompetencji Komisji Prawa Autorskiego, dopuszczalność drogi sądowej uzależniona jest od wyczerpania postępowania przed tą Komisją.

Sędzia SN Elżbieta Skowrońska-Bocian (przewodniczący, sprawozdawca)

Sędzia SN Bronisław Czech

Sędzia SN Marek Sychowicz

Sąd Najwyższy w sprawie z powództwa Stowarzyszenia Autorów "ZAiKS" w W. przeciwko "T.", spółce z o.o. w P. o zapłatę, po rozpoznaniu na rozprawie w Izbie Cywilnej w dniu 24 sierpnia 2005 r. kasacji strony powodowej od postanowienia Sądu Apelacyjnego w Poznaniu z dnia 14 października 2004 r. zmienił zaskarżone postanowienie w ten sposób, że oddalił zażalenie pozwanej.

Uzasadnienie

Powodowe Stowarzyszenie domagało się zasądzenia od pozwanej spółki kwoty 37 666,79 zł tytułem zapłaty za reemisję w sieci kablowej utworów z repertuaru reprezentowanych przez siebie twórców. Prawo do tego wynagrodzenia powód wywodził – za okres od dnia 1 maja 2003 r. do dnia 7 października 2003 r. z faktu naruszenia praw autorskich na skutek bezumownej eksploatacji utworów (art. 79 ust. 1 ustawy z dnia 4 lutego 1994 r. o prawie autorskim i prawach pokrewnych, jedn. tekst: Dz.U. z 2000 r. Nr 80, poz. 904 ze zm. – dalej: "Pr.aut."), a za okres od dnia 8 października 2003 r. do dnia 30 listopada 2003 r. z faktu obowiązywania licencji ustawowej (art. 24 ust. 4 Pr.aut.). Pozwana spółka podniosła, że w dniu 27 maja 2003 r. złożyła przed Komisją Prawa Autorskiego pozew przeciwko Stowarzyszeniu Autorów „ZAiKS” o ustalenie, że nie ma obowiązku zawarcia

umowy o reemisję w sieciach kablowych utworów reprezentowanych przez niego twórców. Zgłosiła także roszczenie o ustalenie wysokości ewentualnego wynagrodzenia należnego Stowarzyszeniu. Z faktu złożenia pozwu przed Komisją wywodziła niedopuszczalność drogi sądowej i wносиła o odrzucenie pozwu lub o zawieszenie postępowania do czasu rozstrzygnięcia sprawy przez Komisję.

Postanowieniem z dnia 29 kwietnia 2004 r. Sąd Okręgowy w Poznaniu oddalił wniosek pozwanej spółki o odrzucenie pozwu, wskazując, że strony w umowie łączącej je do dnia 30 kwietnia 2003 r. nie poddały ewentualnych sporów pod rozstrzygnięcie Komisji Prawa Autorskiego jako sądu polubownego. Sąd nie dopatrzył się także innych okoliczności świadczących o niedopuszczalności drogi sądowej.

W wyniku zażalenia pozwanej Sąd Apelacyjny dokonał zmiany zaskarżonego postanowienia i odrzucił pozew. Wskazał, że z uregulowań zawartych w art. 108 ust. 5-7 Pr.aut. wynika czasowe wyłączenie właściwości sądu powszechnego w zakresie wskazanym w powołanej ustawie. Należało zatem rozważyć, czy postępowanie zawisłe przed Sądem Okręgowym jest sporem co do stosowania tabel lub sporem związanym z zawarciem umowy o reemisję utworów. Dokonując wykładni tych określeń, Sąd Apelacyjny przyjął, że „spór co do stosowania tabel” obejmuje także możliwość kwestionowania stawek określonych w tabelach przygotowanych przez organizacje zbiorowego zarządzania. Argumentem za szerokim rozumieniem tego określenia jest, zdaniem Sądu Apelacyjnego, okoliczność, że zainteresowani operatorzy sieci kablowych nie są uczestnikami postępowania o zatwierdzenie przygotowanych tabel, jak również nie są legitymowani do zaskarżania zapadłych decyzji. Uznać należy zatem, że spór dotyczący stosowania tabel może dotyczyć zarówno interpretacji tabeli, jak i związania jej postanowieniami.

Podobnie szeroko należy ujmować spór związany z zawarciem umowy o reemisję. Poza sporami co do obowiązku zawarcia takiej umowy pomiędzy operatorem sieci kablowej a organizacją zbiorowego zarządzania należy pod tym pojęciem rozumieć także warunki umowy, a w szczególności wysokość wynagrodzenia. Brak przy tym przeszkód, aby w sporach toczących się przed Komisją Prawa Autorskiego zapadały, poza wyrokami ustalającymi, także orzeczenia kształtujące i zasądzające świadczenie. Możliwe jest zatem w takim postępowaniu dochodzenie wynagrodzenia za korzystanie z utworów. Za

dopuszczeniem takiej możliwości przemawia uregulowanie zawarte w art. 108 ust. 7 Pr.aut., przewidujące możliwość wystąpienia przez stronę niezadowoloną z rozstrzygnięcia Komisji z powództwem do sądu okręgowego.

W rozpoznawanej sprawie chodzi o zapłatę za korzystanie przez pozwaną spółkę z utworów twórców reprezentowanych przez Stowarzyszenie „ZAiKS”. Wobec twierdzeń pozwanej, że nie jest obowiązana do zawarcia z powodem umowy o reemisję z tym uzasadnieniem, iż powód nie posiada zezwolenia na zbiorowy zarząd prawami autorskimi w zakresie reemitowanych utworów, a także z powołaniem się na niewiążący charakter tabel i ich niewłaściwą interpretację, rozstrzygnięcie sporu należy do Komisji Prawa Autorskiego. Droga sądowa jest więc niedopuszczalna i złożony pozew podlega odrzuceniu.

W kasacji wniesionej przez powoda wskazano naruszenie art. 386 § 3 k.p.c. przez przyjęcie, że istnieją przesłanki do odrzucenia pozwu oraz naruszenie art. 108 ust. 5 Pr.aut. przez przyjęcie, że rozstrzygnięcie sporu będącego przedmiotem niniejszego postępowania należy do Komisji Prawa Autorskiego. Skarżące Stowarzyszenie podkreśliło konieczność dokonania wykładni art. 108 ust. 5-7 Pr.aut. i określenia zakresu kompetencji Komisji Prawa Autorskiego.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

Kompetencje Komisji Prawa Autorskiego (dalej: "Komisja") przewidzianej w art. 108 Pr.aut. obejmują zatwierdzanie lub odmowę zatwierdzenia, przygotowanych przez organizacje zbiorowego zarządzania prawami autorskimi, tabel wynagrodzeń za korzystanie z utworów lub artystycznych wykonań objętych zbiorowym zarządzaniem, a także wskazywanie organizacji właściwej w rozumieniu art. 107 (art. 108 ust. 3 Pr.aut.) oraz rozstrzygnięcie sporów dotyczących stosowania tabel, o których mowa w ust. 3, jak również spory związane z zawarciem umowy, o której mowa w art. 211 ust. 1 (art. 108 ust. 5 Pr.aut.). Przy zatwierdzaniu lub odmowie zatwierdzania tabel oraz wskazywaniu właściwej organizacji zbiorowego zarządzania Komisja działa w składzie siedmioosobowym (sześciu arbitrów oraz przewodniczący jako superarbitr), a do postępowania przed nią mają odpowiednie zastosowanie przepisy kodeksu postępowania administracyjnego (art. 108 ust. 3 i 4 Pr.aut.). Spory dotyczące stosowania tabel oraz spory związane z zawarciem umowy rozstrzygane są w składzie trzyosobowym, a do postępowania przed Komisją stosuje się odpowiednio przepisy kodeksu postępowania cywilnego o postępowaniu przed sądem polubownym (art. 108 ust. 5 i 6 Pr.aut.). Strona

niezadowolona z rozstrzygnięcia Komisji może w terminie czternastu dni od dnia doręczenia rozstrzygnięcia wnieść powództwo do właściwego sądu okręgowego (art. 108 ust. 7 Pr.aut.).

Przedmiotem analizy Sądu Najwyższego mogą być jedynie zagadnienia związane z rozstrzyganiem przez Komisję sporów dotyczących stosowania tabel wynagrodzeń za korzystanie z utworów lub artystycznych wykonań objętych zbiorowym zarządzaniem oraz sporów związanych z zawarciem umowy pomiędzy organizacją zbiorowego zarządzania prawami autorskimi a operatorem sieci kablowej. Tylko w tym zakresie znajdują odpowiednie zastosowanie przepisy postępowania cywilnego, a także stronie niezadowolonej z rozstrzygnięcia Komisji służy prawo wniesienia w terminie czternastu dni od doręczenia rozstrzygnięcia powództwa do sądu okręgowego.

W ramach wskazanej problematyki powstaje w pierwszej kolejności pytanie, czy – w zakresie ustawowych kompetencji Komisji – wyłączona zostaje droga sądowa. Na tak postawione pytanie należy udzielić odpowiedzi twierdzącej. Uregulowania zawarte w ustawie o prawie autorskim i prawach pokrewnych pozwalają stwierdzić, że w odniesieniu do sporów dotyczących stosowania tabel wynagrodzeń, jak również w odniesieniu do sporów związanych z zawarciem umowy, o której mowa w art. 21¹ ust. 1 Pr.aut., obowiązkowe jest wyczerpanie drogi postępowania przed Komisją Prawa Autorskiego. Dopiero po rozstrzygnięciu sporu przez Komisję strona niezadowolona z treści tego rozstrzygnięcia może wnieść powództwo do właściwego sądu okręgowego. Taka sytuacja określana jest mianem przejściowej niedopuszczalności drogi sądowej. Trafnie zatem, co do zasady, Sąd Apelacyjny przyjął takie stanowisko.

Dokonanie oceny, czy przejściowa niedopuszczalność drogi sądowej występuje w konkretnej sprawie wymaga jednak wykładni ustawowych określeń „spory dotyczące stosowania tabel” oraz „spory związane z zawarciem umowy, o której mowa w art. 21¹ ust. 1”, a także dokonania oceny, czy żądanie sformułowane przez powoda mieści się w zakresie wskazanych określeń. Tylko w razie ustalenia, że żądanie powoda jest sporem o stosowanie tabel lub sporem związanym z zawarciem umowy, o której mowa w art. 21¹ ust. 1 Pr.aut., występuje niedopuszczalność drogi sądowej.

Dokonując wykładni określeń zawartych w art. 108 ust. 5 Pr.aut., należy przede wszystkim mieć na względzie, że jej wyniki przesądzają dopuszczalność

drogi sądowej. Oznacza to, że ustawowe wyrażenia powinny być wykładane ściśle, niedopuszczalność drogi sądowej w sprawach z zakresu stosunków cywilnoprawnych jest bowiem sytuacją wyjątkową, odstępstwem do zasady, że podmiot uprawniony może poszukiwać ochrony swoich praw przed sądem. Ponadto należy przyjąć założenie, że motywem działania ustawodawcy wprowadzającego uregulowania zawarte w art. 108 ust. 5-7 Pr.aut. było poddanie osądowi wyspecjalizowanego organu kwestii związanych z wynagrodzeniami w zakresie zbiorowego zarządzania prawami autorskimi oraz pewnej kategorii sporów dotyczących zawarcia umowy lub stosowania tabel. W tym przypadku Komisja orzeka na zasadach zbliżonych do sądu polubownego. Zawarte w ustawie uregulowanie o odpowiednim stosowaniu przepisów kodeksu postępowania cywilnego przed sądem polubownym budzi zresztą poważne trudności interpretacyjne, ale pozostają one poza zakresem rozważań Sądu Najwyższego w niniejszej sprawie.

Kierując się powyższymi względami, a w pierwszej kolejności dokonując wykładni językowej, należy przyjąć, że w obrębie sporów związanych ze stosowaniem tabel pozostawać będą spory związane z zastosowaniem konkretnej stawki określonej w zatwierdzonej już tabeli. Poza zakresem tego określenia pozostaną natomiast spory związane m.in. z wysokością stawek przyjętych w tabelach oraz kierowane przez organizację zbiorowego zarządzania do operatora sieci kablowej żądania wypłaty wynagrodzenia. Określenie „spory związane z zawarciem umowy” także należy wyklądać ściśle. W określeniu tym mieszczą się sytuacje, w których umowa nie została jeszcze zawarta, a między organizacją zbiorowego zarządzania prawami autorskimi i operatorem sieci kablowej powstał spór co do obowiązku jej zawarcia. Wątpliwe może być natomiast, czy kompetencją Komisji objęte są spory związane z samą treścią przyszłej umowy, gdyż, jak podkreśla się w literaturze, spory na etapie negocjacji są czymś normalnym, a ponadto ustawa nie zawiera uregulowań odnoszących się do mediacji. Odnosząc powyższe rozważania do stanu faktycznego rozpoznawanej sprawy trzeba zauważyć, że Stowarzyszenie „ZAIKS” wystąpiło z żądaniem zapłaty przez pozwanego operatora sieci kablowej za emitowane utwory z repertuaru twórców reprezentowanych przez to Stowarzyszenie. Podstawę prawną żądania stanowi w części art. 79 ust. 1 Pr.aut., a w części obowiązujący w okresie objętym żądaniem art. 24 ust. 4 ustawy wprowadzający ustawową licencję dla operatorów sieci

kablowej i nakładający na nich obowiązek zapłaty wynagrodzenia. Tak sformułowane żądania pozostają poza zakresem ustawowych określeń zawartych w art. 108 ust. 5 Pr.aut., nie wystąpiła zatem czasowa niedopuszczalność drogi sądowej i postanowienie Sądu Apelacyjnego odrzucające pozew narusza przepisy wskazane w kasacji.

Z tych względów Sąd Najwyższy orzekł, jak w sentencji (art. 393¹⁵ k.p.c.).